

do 1743., a ne 1790 (str. 23); na str. 25, u bilj. 12, mora biti *ragusanischen* umjesto *ragusanische*; Kombolova *Poviest hrvatske književnosti do narodnog Preporoda* objavljena je i u II, bibliografski dopunjenom, izdanju god. 1961 (str. 14 i str. 26, bilj. 16); u citatu (bilj. 32 na str. 167) umjesto *loquimur* treba *utimur*.

Gledajući cjelinu knjige i brojne pojedinosti, koje Škunca sam otkriva ili ih u novoj povezanosti iznova tumači, ističem opći dojam: s ljubavlju i savjesno obavljen posao. Dakako, istraživanje Crijevića ne može prestati: neki odsječci života, a poglavito interpretacije i sintetička ocjena njegova pjesničkog opusa čekaju nove poslenike.

Što je djelo Stanislava Škunce objelodanjeno gotovo na samu 350. obljetnicu pjesnikove smrti i tek osam godina nakon 500. obljetnice rođenja, neka bude *bonum omen* za budućće, toliko nam potrebne monografije o hrvatskim latinistima!

V. Vratović, Zagreb

L. D. REYNOLDS e N. G. WILSON, *Copisti e filologi. La tradizione dei classici dall'antichità al Rinascimento*. Traduz. di M. M. Ferrari, Editrice Antenore, Padova 1969, 201 str., L. 2000.

Tek kad se dočita ova opsegom nevelika knjiga, kojoj je engleski izvornik *Scribes and Scholars* objavljen 1968 (Oxford University Press), postaje shvatljivim, zašto je uvrštena u renomiranu zbirku „Medioevo e Umanesimo“, u kojoj su se već dosad pojavila nekoliko značajna djela za interpretaciju humanizma i srednjega vijeka.

Copisti e filologi nisu fundamentalno istraživačko djelo, ni po namjeni ni po znanstvenom aparatu. To uostalom izričito tvrde i autori u predgovoru. Ali je disciplina, kojom su iz goleme građe birali i stilski je prezentirali, upravo egzemplarna. Visoku stručnost autora, ne treba ni isticati, potvrđuje gotovo svaki redak: obojica su oxfordski, i to mlađi, profesori, Reynolds specijalist za latinske tekstove, Wilson grecist i bizantolog.

Knjiga se dijeli u pet velikih poglavlja: o antici, o grčkom Istoku, o latinskom Zapadu, o renesansi i o kritici teksta. Postupno se u njoj prate putovi, kojima se očuvala grčka i rimska književnost, opasnosti kojima su rukopisi bili izloženi, uloga što su je u antici i srednjem vijeku čitaoci i učenjaci imali u transmitiranju klasika. Autori metodološki striktno povezuju povijest tekstova s poviješću kulture i filologije. To se očituje u nekaj ravnomjernoj raspoređenosti utjecaja i sredina, u kojima su se rukopisi nalazili, prepisivali, proučavali i transmitirali — mislim na ravnomjernost utjecaja kontinentalne i otočne (Engleska i Irska) Evrope, utjecaja zapadnoevropskih s jedne i bizantskih i arapskih s druge strane, i sl. Podjednako i unutar manjih odsječaka, na koje su podijeljena sva poglavlja, npr. poganstvo i kršćanstvo u IV. stoljeću (I. pogl.), preporod u IX. stoljeću (II. pogl.), preporod u XII. st. (III. pogl.), studij grčkoga (diplomati, izbjeglice i bibliofili, IV. pogl.).

Posljednje poglavlje knjige jezgrovito obrađuje terminološki i teoretski probleme recenzije i emendacije, teoriju kritike teksta, stematsku teoriju, ograničenja stematske metode, dob i vrijednost kodeksa, indirektnu tradiciju i osam najočitijih tipova koruptela.

Na koncu su knjige sustavne i nadasve korisne bilješke uz fotokopije rukopisa, kojih je šesnaest brižno izabranih umetnuto među tekst, zatim kazalo rukopisa i opće kazalo imena i pojmova.

U nadahnuto i problematski pisanu predgovoru talijanskom izdanju G. Billanovich tvrdi da je ovo prva njemu poznata knjiga, u kojoj je filologija — uključujući papirologiju — udružera s paleografijom i u kojoj se ide od grčke i rimske antike do latinskoga i bizantskog srednjega vijeka i do renesanse. Čini mi se da u taj sud ne treba posumnjati.

Sadržajno gust tekst, ali stilski svjež, pouzdanost podataka i uvjerljive interpretacije, razborita raspoređenost građe — sve to osigurava Reynoldssovoj i Wilsonovoj knjizi osobito mjesto među sličnom literaturom.

V. Vratović, Zagreb.